

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

економічної теорії

на тему

**«Державні інвестиції: стимулююча функція, проблема
ефективності та макроекономічні наслідки»**

Студентки 2 курсу групи ЕУП-21

Коломійчук Анастасії

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викл. Чирак І. М.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль – 2017

ПЛАН

ВСТУП

РОЗДІЛ I. Теоретичні засади державних інвестицій:

1.1. Суть поняття державних інвестицій.

1.2. Класифікація та життєвий цикл державних інвестиційних проектів.

РОЗДІЛ II. Макроекономічний аналіз державних інвестицій в економіку України.

РОЗДІЛ III. Проблеми ефективності застосування державних інвестицій та можливості їх вирішення.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Зараз можна спостерігати процес розвитку та поглиблення зв'язків між державою та приватним сектором. Крім цього, стрімко зростає роль торгівлі та промислового виробництва, відчувається потреба у фінансуванні надзвичайних, зокрема воєнних, заходів. Все це стало передумовами для необхідності дослідження актуальності, проблем та способів реалізації державних інвестицій.

Україна володіє досить розвинутою інфраструктурою, проте значна її частина за останні десятки років зазнала фізичного та морального зношення, а тому необхідно провести реконструкцію або повну заміну певних об'єктів наявної інфраструктури для того, щоб її функціонування могло продовжуватися на належному рівні. Створення фіскального простору для поживлення інвестування є однією з найважливіших задач, із якими стикається країна, але обмежений фіскальний простір, разом з використанням інвестицій як стимулу для зростання, вимагає більшої ефективності в практиці державного управління інвестиціями.

Отже, *актуальність теми* даної курсової роботи пояснюється тим, що в сучасному українському економічному середовищі відчувається потреба у збільшенні інвестиційних надходжень, а тому потрібно приділити значну увагу державним інвестиціям, а саме ефективності їх використання та можливостей вирішення наявних у цій галузі проблем.

Методологічна основа курсової роботи характеризується працями українських вчених-економістів, різними нормативними й законодавчими актами. Тему державних інвестицій, суперечностей у їх функціонуванні, шляхів підвищення ефективності їх дії досліджували у своїх публікаціях такі українські вчені, як Б. Л. Луців, І. С. Кравчук, І. М. Крупка, Д. В. Ванькович, Н. Б. Демчишак, О. М. Петухова, В. С. Кравців, М. І. Мельник, В. Б. Антонов та інші.

Об'єкт курсової роботи – державні інвестиції та їх вплив на макроекономічну ситуацію в Україні. *Предметом* курсової роботи є дослідження ефективності застосування державних інвестицій.

Мета курсової роботи полягає в макроекономічному аналізі впливу державних інвестицій на національну економіку, вивченні способів підвищення їх ефективності.

Відповідно до зазначеної мети потрібно вирішити *ряд таких завдань*:

- з'ясувати природу й сутність державних інвестицій;
- виявити класифікацію державних інвестиційних проектів;
- дослідити життєвий цикл державних інвестиційних проектів;
- проаналізувати вплив державних інвестицій на економічний стан України;
- визначити проблеми ефективності застосування державних інвестицій та можливості їх вирішення.

Практична значимість курсової роботи полягає у виявленні видів державних інвестицій, причин неефективного їх використання й способів вирішення цієї проблеми, що становить інтерес для економіки країни в загальному для покращення економічного зростання України.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Суть поняття державних інвестицій

Державні інвестиції – це частина національного доходу у вигляді коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, які вкладають в економіку для розвитку виробництва та соціальної сфери з метою забезпечення сталого економічного зростання [7]. В зв'язку з тим, що економіка перебуває в ринкових умовах, значна частина державних інвестицій реалізується через інвестиційні проекти з адресною спрямованістю. Якщо аналізувати систему державного регулювання інвестиційної діяльності, то інвестиційний проект можна розглянути у вигляді пакета документів, які використовуються для комплексної характеристики процесу вкладення інвестиційних ресурсів з визначенням практичного значення для інвестора в економічному, соціальному чи екологічному аспектах. Найчастіше державного інвестування вимагають економічні проекти, які допомагають розвинути пріоритетні економічні напрями, наприклад: видобуток сировини; залучення нових технологій і впровадження останніх досягнень науково-технічного прогресу; реалізація великомасштабного будівництва; розвиток виробництв, що мають загальнонаціональне значення. Екологічні та соціальні проекти створюються для вирішення та/або попередження екологічних чи соціальних проблем відповідно. Таким чином, наслідком втілення державного інвестиційного проекту є наявність економічного, соціального чи екологічного ефекту.

За Законом України «Про інвестиційну діяльність» існує варіація цінностей, які можуть бути *об'єктами* державних інвестицій:

- 1) кошти, паї, цільові банківські вклади, цінні папери (акції, облигації тощо);
- 2) рухоме та нерухоме майно (споруди, будинки, устаткування, інші матеріальні цінності);
- 3) майнові права у сфері інтелектуальної власності, що пов'язані з авторськими правами та іншими інтелектуальними цінностями;

4) технічні, технологічні та комерційні знання, які представлені у формі технічної документації, виробничого досвіду, які застосовуються для організації певного виду виробництва, але тільки ті, які ще не запатентовані, тобто «ноу-хау»;

5) права на користування природними ресурсами, будинками або іншими майновими цінностями.

Отже, до інвестиційних ресурсів можна віднести всі форми капіталу, що є залученими для проведення реального і фінансового інвестування.

Основним *суб'єктом* державної інвестиційної діяльності є держава. Держава може брати участь в інвестиційному процесі прямо, використовуючи державний сектор економіки або опосередковано, реалізуючи свій вплив через органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, НБУ, Фонд державного майна України, антимонопольний комітет, позабюджетні фонди тощо.

Прямий вплив держави на інвестиційну діяльність характеризується тим, що держава позиціонує себе в ролі інвестора і виконує функції додаткового фінансування тих сфер і виробництв, продукція яких має загальнонаціональний характер і виготовляється на державних підприємствах. В майбутньому внаслідок зміцнення ринкових відносин держава як інвестор буде фінансувати лише ті галузі виробництва, де вона виступатиме замовником і споживачем виготовленої продукції (будівництво магістралей, терміналів, оборонна промисловість та ін.). На даний момент держава зберігає за собою функції інвестування соціальної сфери, а також фінансування деяких сільських господарств.

Держава також може здійснювати інвестиційні вкладення на паритетних основах з іншими інвесторами, в тому числі іноземними. Існує декілька варіантів організаційних форм такої співпраці, а саме: акціонерні товариства, консорціуми тощо [15].

Чим більшим буде вплив ринкової економіки, тим вужчими будуть функції прямого впливу держави на інвестиційні процеси. Це дозволить зосередити більше уваги на методах опосередкованого впливу, які реалізуються державою через її інститути, при цьому залишаючись учасником інвестиційної діяльності.

Непрямий вплив держави на інвестиційні процеси заключається в тому, що вона проводить регулювання інвестиційної діяльності. У економічно розвинутих країнах є велика кількість варіантів непрямого впливу, серед яких можна виділити:

- використання системи податків, яка характеризується диференціацією суб'єктів та об'єктів оподаткування, податкових ставок і пільг;
- реалізація амортизаційної та кредитної політики, використовуючи також прискорення амортизації основних засобів;
- надання дотацій, субвенцій, субсидій у якості фінансової допомоги;
- запровадження державних норм і стандартів;
- використання державного ліцензування і квотування;
- реалізація антимонопольної політики;
- застосування державних позик і державних кредитів;
- приватизація власності та роздержавлення;
- використання політики ціноутворення;
- встановлення умов користування природними ресурсами, особливо водними та земельними ресурсами;
- реалізація державної експертизи інвестиційних та будівничих проектів;
- інші заходи.

Державні інвестиції є яскравим проявом прямого впливу держави на інвестиційні процеси в країні, шляхом фінансування певних галузей виробництва, які потребують додаткових надходжень або є пріоритетними у макроекономічному плані для розвитку національної економіки.

1.2. Класифікація та життєвий цикл державних інвестиційних проектів

Система державного регулювання виділяє такі види та ознаки державних інвестиційних проектів:

- за масштабом в залежності від вартості інвестиційного проекту: на мало- (менше 5 млн. доларів), середньо- (5-10 млн. доларів) та великомасштабні (більше 10 млн. доларів);

- за строком реалізації інвестиційного проекту: на коротко- (1-2 роки), середньо- (до 5 років) і довготермінові (на 10- 15 років);

- за змістом бувають такі інвестиційні проекти:

- 1) соціальні – орієнтація на забезпечення гідних умов життя населення, підтримку соціально нестабільних верств населення, сприяння розвитку соціальної сфери, забезпечення дотримання громадського порядку;

- 2) науково-технічні – спрямування на стимулювання розвитку наукових досліджень і напрацювань, розробка нових технологій, машин і обладнання, використання альтернативних джерел матеріалів та сировини;

- 3) будівельні – забезпечення будівництва нових будівель і споруд національного значення;

- 4) виробничо-технологічні – розвиток виробництва та нарощення виробничого потенціалу;

- 5) зовнішньоторговельні – орієнтація на збереження поточних позицій на світових ринках та освоєння нових ринків реалізації продукції, забезпечення ефективного збуту товарів і послуг на міжнародних ринках;

- 6) інформаційні – спрямовані на створення та застосування сучасних ефективних інформаційних систем;

- 7) екологічні – забезпечення прийнятної та безпечної екологічної ситуації в країні, попередження екологічних катастроф або ліквідація їх наслідків.

Життєвий цикл державного інвестиційного проекту включає в себе три фази:

1. Доінвестиційна фаза – відбувається перед основним процесом інвестування ресурсів у проект. Ця фаза містить декілька етапів, зміст кожного може змінюватися в залежності від сфери інвестування. Найбільш загальними етапами є такі: визначення цілей та орієнтації проекту; аналіз витрат ресурсів; вибір технології, виду обладнання, обсягів будівництва, конструкторської

документації; організація управління і накладні витрати; підбір необхідних кадрів і розробка кадрової політики; встановлення графіку та термінів здійснення проекту; фінансово-економічна оцінка проекту.

2. Інвестиційна фаза – характеризується перетворенням наданих реальних матеріальних ресурсів на реальні результати. Ця фаза потребує найбільше коштів, оскільки саме в цей період відбувається поглинання основного обсягу інвестицій, тобто реалізація отриманих матеріальних засобів.

3. Експлуатаційна або життєдіяльна фаза – обсяг інвестованих ресурсів знижується та досягається результат, який був запланований на початку. Якщо мета державного інвестиційного проекту була виражена кількісно, то на цій фазі досягається точка окупності проекту [8].

Розділ II. Макроекономічний аналіз державних інвестицій в економіку України

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [14] станом на 2016-2017 рр. було відібрано 27 проектів державних інвестицій. Вони стосувалися таких сфер діяльності: охорона здоров'я, соціально-культурна сфера, охорона навколишнього середовища, транспортна інфраструктура та функціонування органів влади та надання ними послуг. Загалом потрібно 29 044 333, 66 тис. грн. для реалізації усіх проектів, станом на 01.01.2016р. було профінансовано 2 292 798,58 тис. грн., запланований обсяг фінансування на 2016 рік з урахуванням перерозподілу за результатами моніторингу склав 985 000,00 тис. грн., обсяг державних інвестицій на 2017 рік передбачених державним бюджетом на 2017 рік рівний 1 650 593,60 тис. грн., а не передбачених державним бюджетом – 425 514,36 тис. грн..

У сфері охорони здоров'я було відібрано 9 проектів, загальна вартість яких становить 7 376 471,15 тис. грн., що становить 25,4% від вартості усіх відібраних проектів. На 01.01.2016 профінансували 836 150,00 тис. грн.. Запланований обсяг фінансування на 2016 рік з урахуванням перерозподілу за результатами моніторингу становив 569 974,30 тис. грн., а обсяги державних вкладень на 2017 рік становить 748 093,10 тис. грн.. Фінансування усіх проектів заплановане у державному бюджеті України на 2017 рік.

Соціально-культурна сфера представила 5 проектів, фінансування трьох з них передбачено державним бюджетом 2017 року (213 675,300 тис. грн.), а двох – не передбачено (53 500,000 тис. грн.). Вартість усіх відібраних державних інвестиційних проектів у цій галузі – 5 845 816,840 тис. грн., що становить 20,1% загальної вартості усіх відібраних проектів. На 01.01.2016 було надано 749 290,193 тис. грн., а запланований обсяг фінансування на 2016 рік з урахуванням перерозподілу за результатами моніторингу – 120 000,000 тис. грн..

В охорону навколишнього середовища потрібно вкласти 2 362 633,230 тис. грн. (8,1% від вартості всіх відібраних проектів) для реалізації 5 проектів

(фінансування лише 1 з них було прописано в державному бюджеті на 2017 рік – 37 395,000 тис. грн., фінансування інших 4, які не включені в державний бюджет становить 222 014,360 тис. грн.). Станом на початок 2016 року було вкладено 217 597,343 тис. грн., а запланований обсяг фінансування на 2016 рік з урахуванням перерозподілу за результатами моніторингу – 62 947,800 тис. грн..

Було відібрано 3 проекти, що стосуються транспортної інфраструктури – два з них передбачені державним бюджетом (600 000,000 тис. грн.), один – не передбачений (100 000,000 тис. грн.). Загальна вартість трьох проектів становить 12 788 603,441 тис. грн., тобто 44% від загальної вартості всіх відібраних проектів. Моментом на 01.01.2016 було отримано 481 329,141 тис. грн., а запланований обсяг фінансування на 2016 рік з урахуванням перерозподілу за результатами моніторингу становить 232 077,900 тис. грн..

На функціонування органів влади та надання ними послуг необхідно виділити 670 809,000 тис. грн. (2,4% усіх державних вкладень) для реалізації 5 проектів, 4 з них передбачені державним бюджетом 2017 року (51 430,200 тис. грн.), один – не передбачений (50 000,000 тис. грн.). Станом на 01.01.2016 було виділено 8 431,900 тис. грн..

Отже, Україна найбільше зацікавлена в інвестування транспортної інфраструктури, оскільки майже половина виділених коштів (44%) спрямована саме в цю сферу. Проте було вибрано лише 3 проекти з приводу інвестування транспортної інфраструктури, в той час коли у сфері охорони здоров'я затвердили до фінансування 9 проектів, але виділили лише близько 1/4 всіх коштів. Найменший обсяг інвестицій було виділено на функціонування органів влади та надання ними послуг – лише 2,4%. На розвиток соціально-культурної сфери припало 1/5 загальної суми вартості усіх інвестиційних проектів. Для охорони навколишнього захисту було начислено 8,1% від загальної суми всіх виділених державних інвестицій.

У 2015 році Міжвідомчою комісією було відібрано 10 державних інвестиційних проектів (включаючи 1 новий проект) для реалізації у 2016 та наступних роках за рахунок коштів державного бюджету.

Загальна сума доступних інвестицій для реалізації таких проектів у 2016 році становила 1 млрд. грн..

У 2016 найбільша частка державних інвестицій – 585 млн. грн. (59%) припала на сферу охорони здоров'я, а саме:

1. Будівництво сучасного лікувально-діагностичного комплексу Національної дитячої спеціалізованої лікарні «Охматдит»; вартість проекту становила 395 млн. грн.
2. Реконструкція і розширення Національного інституту раку по вул. Ломоносова, 33/43 в Голосіївському районі м. Києва; сума державних інвестицій – 115 млн. грн..
3. Реставрація з реабілітацією та пристосуванням клінічного корпусу №3 ДУ «Інститут нейрохірургії імені академіка А. П. Ромоданова НАМН України»; державні вкладення склали 45 млн. грн..
4. Реконструкція рентген-радіологічного відділення ДУ «Інститут отоларингології імені професора О. С. Коломійченка НАМН України»; вартість проекту склала 30 млн. грн..

Наступною галуззю інвестування у 2016 році стала транспортна інфраструктура, на яку було виділено 232 млн. грн., тобто 23% усіх державних інвестицій наданих у 2016 році. Всі виділені кошти були витрачені на реконструкцію автомобільних доріг у Львівській області.

120 млн. грн. (12%) держава вклала в розвиток соціально-культурної сфери: 25 млн. грн. було надано для створення Культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький арсенал» і 95 млн. грн. для реставрації та пристосування Маріїнського палацу на вул. Грушевського, 5а, м. Київ.

63 млн. грн. (6%) державних інвестицій надійшло у 2016 році у сферу охорони навколишнього середовища:

- 55 млн. грн. – реконструкція гідротехнічних споруд захисних масивів дніпровських водосховищ;
- 5 млн. грн. – закриття сховищ ПЗРВ «ІІІ черга ЧАЕС»;
- 3 млн. грн. – консервація сховища №29 ПЗРВ «Буряківка».

На рис. 2.1. відображені дані щодо запланованих та фактичних інвестиційних витрат у 2016 році за 10 державними інвестиційним проектами.

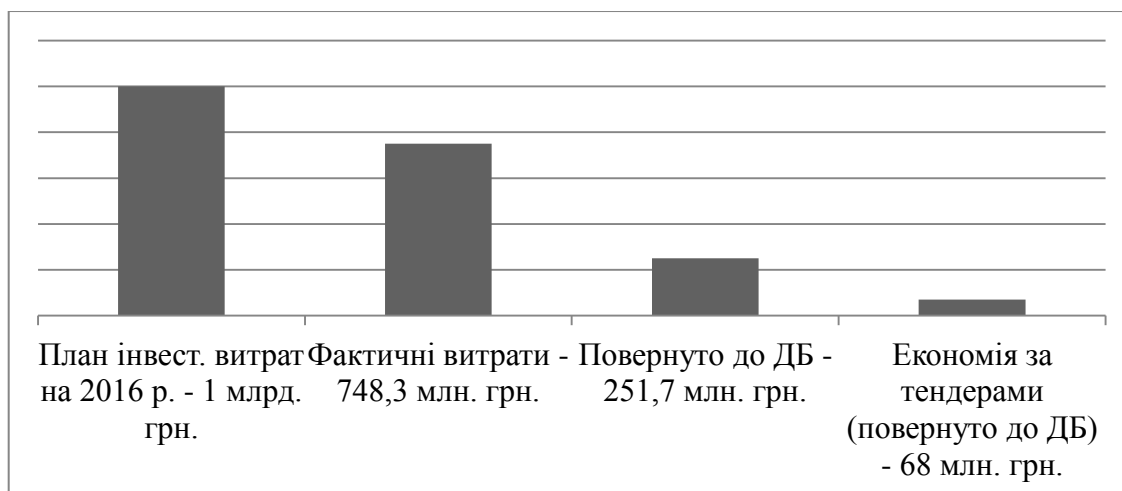

Рис. 2.1. Заплановані та фактичні інвестиційні витрати у 2016 році за 10 державними інвестиційним проектами

[за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України]

Більшість інвестиційних витрат у 2016 році було заплановано на 4-й квартал. З передбачених інвестиційних витрат на січень-грудень 2016 року, фактично використано 748,3 млн. грн., 75 % від передбаченої суми. Економія витрат за результатами тендерів та зміни способу реалізації склала 68 млн. грн..

Лише 2 із відібраних проектів (Реставрація Маріїнського палацу та Консервація сховища №29 ПЗРВ «Буряківка») отримали заплановану спочатку суму, решта – не отримали обіцяних коштів в повному обсязі. Проект стосовно реконструкції Національного інституту раку взагалі не отримали жодних надходжень у 2016 році, хоча планувалося виділити 115 млн. грн. для реалізації даної розробки (Таблиця 1).

Таблиця 1

Відхилення фактичних інвестиційних витрат від планових за 2016 рік

Назва проекту	Заплановані витрати (млн. грн.)	Фактичні витрати (млн. грн.)
Охматдит	395	364
Покращення стану автомобільних доріг загального користування у Львівській області	232	168

Реставрація та пристосування Маріїнського палацу	95	95
Консервація сховища №29 ПЗРВ «Буряківка»	2,4	2,4
Реконструкція Інституту отоларингології ім. Коломійченка	29,9	27,4
Реконструкція ГТС дніпровських водосховищ «Мистецький арсенал»	54,5	31,6
Закриття сховищ ПЗРВ «ІІІ черга ЧАЕС»	25	22,9
Реставрація Інституту нейрохірургії ім. Ромоданова	5,9	5,8
Реконструкція Національного інституту раку	45	30
	115	0

Джерело: укладено самостійно на основі даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [14].

У 2016 році Міністерство економічного розвитку і торгівлі України провело оцінку реалізації державних інвестиційних проектів за 5-бальною системою:

5 балів – реалізація проекту проходить успішно з точки зору бюджету, строків, масштабів та вигод, значні проблеми, які змогли б порушити план реалізації проекту відсутні. Інвестиційні витрати: факт відповідає плану. Строки: факт відповідає плану.

4 бали – реалізація проекту проходить успішно з точки зору бюджету, строків, масштабів та вигод, проте існують ризики, які можуть порушити план реалізації проекту. Інвестиційні витрати: відхилення факту від плану - не більше 10%. Строки: відставання менше місяця.

3 бали – реалізація проекту проходить успішно з точки зору бюджету, строків, масштабів та вигод, проте вже існують значні проблеми і ризики, якими необхідно управляти, і ефективне управління якими повинно унеможливити відхилення від плану реалізації проекту. Інвестиційні витрати: відхилення факту від плану становить 10% - 30%. Строки: відставання становить 2-3 місяці.

2 бали – успішна реалізація проекту вимагає негайних дій щодо основних ризиків та проблем у ряді ключових напрямків (невідкрито фінансування). Зміни у бюджеті, строках, масштабах та вигодах, можливо, будуть необхідними для успішної реалізації проекту. Інвестиційні витрати: відхилення факту від плану становить від 30% до 50%. Строки: відставання становить 4-5 місяців.

1 бал – успішна реалізація проекту потребує змін у бюджеті, строках, масштабах та вигодах. Є значні проблеми із бюджетом, строками, якістю або результатами, які неможливо вирішити без проведення відповідних змін. Інвестиційні витрати: відхилення факту від плану становить більше 50%. Строки: відставання становить півроку і більше.

У 2016 році максимальну оцінку отримали 2 проекти: Реставрація та пристосування Маріїнського палацу і Створення Культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький арсенал». 4 бали також отримали 2 проекти: Консервація сховища №29 ПЗРВ «Буряківка» та Закриття сховищ ПЗРВ «III черга ЧАЕС». В 3 бали було оцінено 4 відібраних проекти: Покращення стану автомобільних доріг загального користування у Львівській області, Реставрація з реабілітацією та пристосуванням клінічного корпусу №3 ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМН України», Реконструкція рентген-радіологічного відділення ДУ «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України» з метою введення в експлуатацію закупленого у 2012-2013 роках високовартісного медичного обладнання і «Будівництво сучасного лікувально-діагностичного комплексу Національної дитячої спеціалізованої лікарні «Охматдит». Найгірші оцінки отримали 2 проекти: 2 бали – Реконструкція гідротехнічних споруд захисних масивів дніпровських водосховищ; 1 бал – Реконструкція і розширення Національного інституту раку.

Отже, у 2016 році 4 з 10 проектів були повністю або майже повністю реалізовані, оскільки отримали достатнє державне фінансування і було проведене ефективне управління наданими ресурсами. 2 проекти були достатньо проінвестовані, а тому не змогли реалізувати початковий план.

У 2016 році Міжвідомчою комісією було відібрано 24 проекти для реалізації у 2017 та наступних роках за рахунок коштів державного бюджету, з яких для 18 державних інвестиційних проектів (включаючи 3 новий проект) передбачені видатки в державному бюджеті 2017 року. Загальна сума доступних інвестицій для реалізації таких проектів у 2017 році становить 1,65 млрд. грн..

У 2017 році інвестиційні витрати були розподілені за тими ж сферами діяльності, що і у 2016 році (охорона здоров'я, соціально-культурна сфера, охорона навколишнього середовища, транспортна інфраструктура та функціонування органів влади та надання ними послуг).

На фінансування охорони здоров'я було виділено 748 млн. грн. для реалізації 8 проектів: 5 з них фінансуються Міністерством охорони здоров'я, 3 – Національною академією медичних наук України.

Міністерство охорони здоров'я надає інвестиції таким проектам:

- «Будівництво сучасного лікувально-діагностичного комплексу Національної дитячої спеціалізованої лікарні «Охматдит»;
- Реконструкція і розширення Національного інституту раку по вул. Ломоносова, 33/43 в Голосіївському районі м. Києва;
- Покращення якості променевої терапії при лікуванні онкологічних захворювань в Національному інституті раку;
- Запровадження медичної інформаційної системи в Національному інституті раку;
- Добудова лікувального корпусу Державного закладу «Прикарпатський центр репродукції людини» на вул. Чорновола, 51-Г, в м. Івано-Франківську.

Національна академія медичних наук України розподіляє кошти у такі інвестиційні розробки:

- Реставрація з реабілітацією та пристосуванням клінічного корпусу №3 ДУ "Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМН України" по вул. Платона Майбороди (Мануїльського), 32 в м. Києва;
- Створення сучасної клінічної бази для хірургічного лікування очної патології (недобудованого лікувального корпусу за адресою м. Одеса, Французький бульвар, 49/51);
- Будівництво лікувально-реабілітаційного корпусу ДУ "Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова НАМНУ".

Наступною сферою державного інвестування у 2017 році є транспортна інфраструктура. Для реалізації 2 проектів – Покращення стану автомобільних доріг загального користування у Львівській області та Розвиток автомобільної дороги Р-52 Дніпропетровськ – Царичанка – Кобеляки – Решетилівка – було виділено 600 млн. грн.. Фінансування цих проектів здійснює Укравтодор.

Для розвитку соціально-культурної сфери було відібрано 3 проекти: Реставрація та пристосування Маріїнського палацу по вул. Грушевського, 5а, м. Київ, Комплексна реставрація і пристосування ансамблю Жовківського замку – Державного історико-архітектурного заповідника у м. Жовкві та Реставрація з переплануванням горищних приміщень в буд. №5. на вул. Нижанківського під навчальні приміщення Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка в межах об'єму існуючого горища (без зміни конфігурації даху). На здійснення цих проектів Міністерство культури України виділило 213,7 млн. грн..

У сфері функціонування органів влади було отримано від Міністерства юстиції України 51,4 млн. грн. для реалізації 4 проектів:

- Реконструкція та пристосування приміщень для розміщення в Україні представництва НАТО за адресою: вул. Сікорського Ігоря Авіаконструктора , 4-л, в Шевченківському районі, м. Києва;
- Завершення реконструкції режимного корпусу для тримання засуджених до довічного позбавлення волі у Полтавській установі виконання покарань № 23;
- Створення слідчого ізолятора в Київській області;
- Завершення будівництва лікувального корпусу в Голопристанській виправній колонії № 7 у Херсонській області.

Міністерство екології та природних ресурсів України виділило 37,4 млн. грн. для функціонування єдиного державного інвестиційного проекту у сфері охорони навколишнього середовища – Реконструкція гідротехнічних споруд захисних масивів дніпровських водосховищ. Проект розрахований на 15 років.

У відсотковому співвідношенні розподіл інвестиційних витрат за сферами у 2017 році такий (Рис 2.2.): 45,1% інвестиційних надходжень отримано у сфері

охорони здоров'я (8 проектів), 36,4% – транспортна інфраструктура (2 проекти), 13% – соціально-культурна сфера (3 проекти), 3,2% – сфера функціонування органів влади (4 проекти) і 2,3% – охорона навколишнього середовища (1 проект).

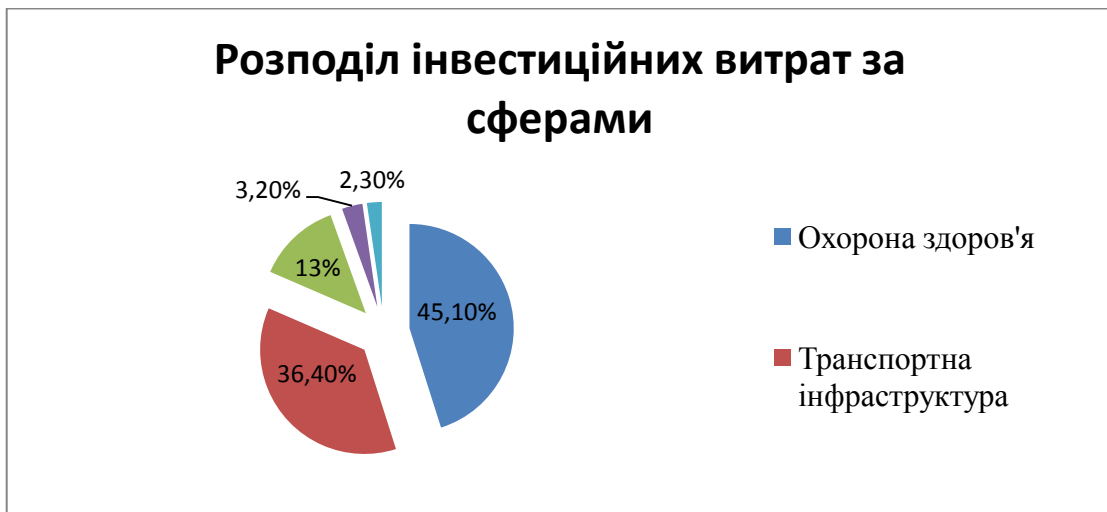

Рис. 2.2. Розподіл інвестиційних витрат за сферами

[за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України]

Отже, найбільше державних інвестицій у 2017 році надійшло у сферу охорони здоров'я, також саме у цій сфері було вибрано найбільше інвестиційних проектів; найменше державне фінансування отримав єдиний проект у сфері охорони навколишнього середовища.

Більшість інвестиційних витрат у 2017 році заплановано на 3-4-й квартал. З передбачених інвестиційних витрат на січень-березень 2017 року, фактично використано 16,3 млн. грн., 47 % від передбаченої суми 35 млн. грн.. Паспорт бюджетної програми затверджено лише для 8 з 18 проектів. Генеральний підрядник визначено в 5 проектах, тендерні процедури розпочато по 3 проектам.

Крім цього, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України здійснило оцінку реалізації державних інвестиційних проектів за 5-бальною системою за січень-березень 2017 року. Дані щодо проведеної оцінки наведені у Таблиці 2.

Таблиця 2

Оцінка реалізації інвестиційних проектів (за 3 міс. 2017)

Сфера реалізації	Назва проекту	Оцінка
Транспортна інфраструктура	Покращення стану автомобільних доріг загального користування у Львівській області	3
	Розвиток автомобільної дороги Р-52 Дніпропетровськ – Царичанка – Кобеляки - Решетилівка	2
Охорона здоров'я	«Будівництво сучасного лікувально-діагностичного комплексу Національної дитячої спеціалізованої лікарні «Охматдит»	3
	Реставрація з реабілітацією та пристосуванням клінічного корпусу №3 ДУ "Інститут нейрохірургії ім.акад. А.П.Ромоданова НАМН України"	3
	Реконструкція і розширення Національного інституту раку	1
	Покращення якості променевої терапії при лікуванні онкологічних захворювань в Національному інституті раку	4
	Запровадження медичної інформаційної системи в Національному інституті раку	4
	Добудова лікувального корпусу Державного закладу «Прикарпатський центр репродукції людини»	4
	Створення сучасної клінічної бази для хірургічного лікування очної патології	3
	Будівництво лікувально-реабілітаційного корпусу Національний інститут серцево судинної хірургії	2
Соціально-культурна	Реставрація та пристосування Маріїнського палацу	4

Соціально-культурна	Комплексна реставрація і пристосування ансамблю Жовківського замку	3
	Реставрація з переплануванням горищних приміщень в буд. №5. на вул. Нижанківського під навчальні приміщення Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка	3
Функціонування органів влади	Реконструкція та пристосування приміщень для розміщення в Україні представництва НАТО	4
	Завершення реконструкції режимного корпусу для тримання засуджених до довічного позбавлення волі у Полтавській установі виконання покарань № 23	3
	Створення слідчого ізолятора в Київській області	3
	Завершення будівництва лікувального корпусу в Голопристанській	3

	виправній колонії № 7 у Херсонській обл.	
Охорона навколишн. середовища	Реконструкція гідротехнічних споруд захисних масивів дніпровських водосховищ	3

Джерело: укладено самостійно на основі даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [14].

Отже, станом на 01.04.2017 жоден з 18 відібраних проектів не реалізується чітко відповідно плану, 5 проектів мають незначні відхилення від початкового плану, 3 проекти характеризуються катастрофічним невиконанням плану, що загрожує не реалізацією проектів загалом. Тому зараз головною проблемою є покращення ефективності використання державних інвестицій, оскільки за 2 останніх роки лише 25% розроблених проектів були повністю або майже повністю реалізовані.

Розділ III. Проблеми ефективності застосування державних інвестицій та можливості їх вирішення

Всі державні інвестиційні проекти спрямовані на забезпечення економічного розвитку країни, тому основним критерієм оцінки державних інвестицій є дослідження їх результативності та ефективності, оскільки саме від цих показників залежить наскільки доцільними і раціональними були державні вкладення у певну сферу діяльності.

Аналіз ефективності відповідно до створених інвестиційних проектів для держави визначається як співвідношення вартості витрачених державою ресурсів і отриманих нею фінансових та економічних результатів.

Розрізняють такі основні показники результативності інвестиційного проекту, який фінансується бюджетними коштами: фінансову або бюджетну результативність та економічну або соціально-економічну результативність [19]. Потрібно розглянути методи розрахунку показників результативності кожного із видів.

Якщо аналізувати фінансову результативність в умовах виключно державного фінансування інвестиційного проекту, то вона дорівнює загальноприйнятим показникам фінансової ефективності, тобто держава розглядається в ролі звичайного інвестора, який вклав кошти і отримав результати. Але у випадку державного інвестування показники бюджетної ефективності показують як результати реалізації конкретного проекту впливають на видатки і доходи бюджету країни.

Економічна (соціально-економічна) результативність інвестиційного проекту характеризується тим, наскільки сильно він здатен впливати на ВВП та забезпечувати економічне зростання. Оцінка соціально-економічної результативності інвестиційного проекту проводиться шляхом визначення доданої вартості, яка ним створюється впродовж його реалізації. Додана вартість проекту складається в першу чергу з фінансового результату інвестора (доходи бюджету з усіх джерел (за наявності) і заробітна плата працівників на нових

робочих місцях). Іншими додатковими елементами соціально-економічного результату, спричиненого інвестиційним проектом, є додаткове виробництво і реалізація продукції вітчизняних виробників, що не відбувалося би при відмові від проекту [10].

Враховуючи те, що сьогодні більша частина державних інвестиційних проектів є вимушеними і невідворотними, то для них поверхневий розрахунок показників бюджетних та економічних результатів може привести до нульових та від'ємних значень. Це вимагає порівняння проекту з ситуацією, що склалася би при відмові від нього [9].

Основною причиною неефективного застосування державних інвестицій є неправильне управління ними, тому головними напрямками вирішення проблеми нерезультативного використання надходжень з державного бюджету мають бути шляхи покращення якості управління державною інвестиційною діяльністю.

Зараз управління державною інвестиційною діяльністю здійснюється у трьох основних аспектах: стратегічному, що передбачає виділення пріоритетних напрямів та галузей інвестування; нормативному, який передбачає забезпечення наявності законодавчого регулювання інвестиційної діяльності, гарантує права інвесторів і надає формальне підтвердження їх зобов'язань; адміністративному, що передбачає розробку нових і покращення вже наявних методів та інструментів управління інвестиційною діяльністю, зокрема, інвестиційними проектами і програмами.

Одним з головних критеріїв оцінки інвестиційної політики держави є якість її розроблення. За останніми дослідженнями UNCTAD, головні завдання у процесі створення інвестиційної політики, метою якої є сприяння економічному зростанню та сталому розвитку країни можна поділити на три основні напрями впливу:

1. Інтеграція інвестиційної політики у стратегію розвитку. Для реалізації цієї частини плану ефективності інвестиційної діяльності держави потрібно виконати такі завдання:

- визначити стратегічні інвестиційні пріоритети та узгодити напрями інвестиційної політики у сфері розподілу і розвитку продуктивних сил, куди включається розвиток людських ресурсів, інфраструктура, поширення нових технологій, розвиток підприємництва (зокрема підтримка налагодження міжгалузевих зв'язків);
- виділити вразливі галузі та розробити заходи інвестиційної політики щодо їх захисту;
- перевірити узгодженості заходів і напрямів інвестиційної політики стосовно всіх галузей національної економіки.

2. Інтеграція цілей сталого розвитку до цілей інвестиційної політики.

Потрібно виконати завдання стосовно розроблення заходів:

- інвестиційної політики та конкретних положень, які відносяться до залучення й реалізації інвестицій, а також забезпечення прав і обов'язків інвестора, включно з питаннями корпоративної відповідальності;
- дотримання міжнародних стандартів відносно прав і обов'язків інвестора;
- заохочення інвестицій та їх стимулювання з метою забезпечення сталого економічного розвитку країни;
- спрямованих на мінімізацію можливих негативних наслідків від інвестування, а саме: ухилення від сплати податків, недобросовісна конкуренція, порушення трудового законодавства, негативний вплив на екологічне середовище;
- врегулювання земельних питань.

3. Забезпечення актуальності й ефективності заходів інвестиційної політики.

Для цього необхідно визначити потенційну ефективність конкретних інвестиційних проектів через виокремлення кількісних показників впливу [20; 21].

Моніторинг ефективності використання державних інвестицій показав, що лише невелика частина відібраних інвестиційних проектів була реалізована згідно плану, а це свідчить, що результативність залучення державних коштів є низькою, значною мірою через неефективне управління цими надходженнями.

Ураховуючи необхідність удосконалення процесу управління державними інвестиціями в Україні доцільно запровадити:

- формування головними розпорядниками бюджетних коштів запитів на інвестиційні видатки під час складання середньострокових планів діяльності з метою включення таких видатків до середньострокового бюджету;
- надання державних грантів і концесійних позик для стимулювання проектів з наукової, природоохоронної діяльності та регіональної інтеграції;
- включення масштабних інфраструктурних проектів до довгострокової стратегії розвитку країни та зазначення їх у пріоритетах такого розвитку на кожен бюджетний період.

До пакета документів з оцінювання проектів, що реалізуються на засадах фінансування з державного бюджету, необхідно включити, окрім детального опису проекту та його основних параметрів, оцінку суспільного попиту на вихідний продукт або послугу, прогноз динаміки цього попиту у довгостроковій перспективі (20–30 років); оцінку вартості проекту, визначену незалежною установою (при цьому ймовірність підвищення очікуваної вартості проекту під час його реалізації має не перевищувати 10 %). З метою мінімізації ризиків недофінансування важливих інфраструктурних проектів необхідно планувати державні інвестиції в інфраструктуру на довгострокову перспективу – 20–30 років, а також інтегрувати реалізацію кожного проекту до довгострокових цілей розвитку головного розпорядника бюджетних коштів [18].

Висновки

Державні інвестиції – це частина національного доходу у вигляді коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, які вкладають в економіку для розвитку виробництва та соціальної сфери з метою забезпечення сталого економічного зростання.

До інвестиційних ресурсів належать всі форми капіталу, що є залученими для проведення реального і фінансового інвестування.

Держава – основний суб'єкт державної інвестиційної діяльності. Розрізняють пряму участь держави в інвестиційному процесі, використовуючи державний сектор економіки або опосередковану, здійснюючи вплив через свої інститути.

Інвестиційні проекти можна класифікувати за різними ознаками: за масштабом (мало-, середньо- та великомасштабні); за строком (коротко-, середньо- і довготермінові); за змістом (соціальні, науково-технічні, будівельні, зовнішньоторговельні, виробничо-технологічні, інформаційні, екологічні).

Життєвий цикл державного інвестиційного проекту складається з трьох фаз: доінвестиційна фаза (підготовка до процесу інвестування ресурсів у проект), інвестиційна фаза (перетворення наданих реальних матеріальних ресурсів на реальні результати) та експлуатаційна або життєдіяльна фаза (зниження обсягів інвестування та досягнення запланованих результатів).

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України станом на 2016-2017 рр. було відібрано 27 проектів державних інвестицій. Вони стосувалися таких сфер діяльності: охорона здоров'я, соціально-культурна сфера, охорона навколишнього середовища, транспортна інфраструктура та функціонування органів влади та надання ними послуг.

Україна найбільше зацікавлена в інвестування транспортної інфраструктури, оскільки майже половина виділених коштів (44%) спрямована саме в цю сферу. Проте було вибрано лише 3 проекти з приводу інвестування транспортної інфраструктури, в той час коли у сфері охорони здоров'я затвердили до фінансування 9 проектів, але виділили лише близько 1/4 всіх коштів.

Найменший обсяг інвестицій було виділено на функціонування органів влади та надання ними послуг – лише 2,4%. На розвиток соціально-культурної сфери припало 1/5 загальної суми вартості усіх інвестиційних проектів. Для охорони навколишнього захисту було начислено 8,1% від загальної суми всіх виділених державних інвестицій.

Загальна сума доступних інвестицій для реалізації таких проектів у 2016 році становила 1 млрд. грн..

У 2016 році 4 з 10 проектів були повністю або майже повністю реалізовані, оскільки отримали достатнє державне фінансування і було проведене ефективне управління наданими ресурсами. 2 проекти були достатньо проінвестовані, а тому не змогли реалізувати початковий план.

У 2016 році Міжвідомчою комісією було відібрано 24 проекти для реалізації у 2017 та наступних роках за рахунок коштів державного бюджету, з яких для 18 державних інвестиційних проектів (включаючи 3 новий проект) передбачені видатки в державному бюджеті 2017 року. Загальна сума доступних інвестицій для реалізації таких проектів у 2017 році становить 1,65 млрд. грн..

Найбільше державних інвестицій у 2017 році надійшло у сферу охорони здоров'я, також саме у цій сфері було вибрано найбільше інвестиційних проектів; найменше державне фінансування отримав єдиний проект у сфері охорони навколишнього середовища.

Зараз головною проблемою є покращення ефективності використання державних інвестицій, оскільки за 2 останніх роки лише 25% розроблених проектів були повністю або майже повністю реалізовані.

Основною проблемою неефективного застосування державних інвестицій є нерациональне управління ними, тому найбільш пріоритетними напрямками вирішення проблеми неправильного використання надходжень з державного бюджету мають бути можливості покращення якості управління державною інвестиційною діяльністю.

Головні завдання у процесі створення інвестиційної політики діляться на три основні напрями впливу: інтеграція інвестиційної політики у стратегію

розвитку, інтеграція цілей сталого розвитку до цілей інвестиційної політики і забезпечення актуальності й ефективності заходів інвестиційної політики.

Основними шляхами покращення ефективності управління інвестиційною діяльністю є включення інвестиційних додатків до середньострокового бюджету; стимулювання наукових інвестиційних проектів через надання державних грантів; врахування масштабних інфраструктурних проектів у довгостроковій стратегії розвитку країни.

З метою мінімізації ризиків недофінансування важливих інфраструктурних проектів необхідно планувати державні інвестиції в інфраструктуру на довгострокову перспективу – 20–30 років, а також інтегрувати реалізацію кожного проекту до довгострокових цілей розвитку головного розпорядника бюджетних коштів.

Список використаної літератури:

1. Браткова, І. М. Державні запозичення в економіці: генеза теоретичних уявлень [Текст] / І. М. Браткова // Наукові праці НДФІ. – 2014. – С. 72-78.
2. Бова, Т. В. Роль держави в розвитку інвестиційного процесу [Текст] / Т. В. Бова // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – березень (№5). – С. 3-6.
3. Гриценко, Л. Л. Взаємодія держави і бізнесу в контексті реалізації державної інвестиційної політики [Текст] : монографія / Л. Л. Гриценко. – Суми : Університетська книга, 2016. – 327 с. – Режим доступу : [http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2015/літв/Взаємодія держави і бізнесу.pdf](http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2015/літв/Взаємодія_держави_і_бізнесу.pdf).
4. Гриценко, Л. Л. Галузеві аспекти вибору пріоритетів при державному інвестуванні [Текст] / Лариса Гриценко, Тетяна Васильєва // Економіст. – 2012. – № 10. – С. 41-44.
5. Гронтковська, Г. Е. Макроекономіка [Текст] : навч. посіб. / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – К. : ЦУЛ, 2010. – 672 с. – Режим доступу : http://culonline.com.ua/Books/Макроекономика_Grontkovska_druk.pdf.
6. Дацій, Н. В. Механізм функціонування інституту спільного інвестування в державі [Текст] / Н. В. Дацій // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №14. – С. 6-8.
7. Державне інвестування [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/2008031438412/ekonomika/derzhavne_investuvannya.
8. Державне інвестування [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://studlib.info/ekonomika/view/66398-derzhavne-investuvannya/>.
9. Затонацька, Т. Г. Підвищення ефективності реалізації державних інвестиційних програм в Україні [Текст] / Т. Г. Затонацька, О. А. Шиманська // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 86-94.
10. Інвестиційна оцінка [Текст] : метод. вказівки / уклад. О. Б. Кухтин. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 36 с.

11. Інвестиційно-інноваційна діяльність : теорія, практика, досвід [Текст] : монографія / М. П. Денисенко, Л. І. Михайлова, І. М. Грищенко [та ін.] ; за ред. М. П. Денисенка, Л. І. Михайлової. – Суми : Університетська книга, 2016. – 1050 с.

12. Кропельницька, С. Концептуальні засади фінансування інвестиційних проектів державним банком розвитку [Текст] / С. Кропельницька, Р. Щур // Банківська справа. – 2013. – № 11-12. – С. 16-28.

13. Луців, Б. Л. Інвестування [Текст] : підручник / Б. Л. Луців, І. С. Кравчук, Б. Б. Сас. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 544 с.

14. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Офіційний веб-сайт: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> .

15. Петухова, О. М. Інвестування [Текст] : навч. посіб. / О. М. Петухова. – К. : ЦУЛ, 2014. – 336 с. – Режим доступу : http://culonline.com.ua/Books/Investuvanya_Petuhova.pdf#toolbar=0 .

16. Романенко, А. Л. Активізація державного інвестування в сучасних умовах [Текст] / А. Л. Романенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 3. – С. 58-63.

17. Сніжко, О. В. Фонди суверенного багатства в управлінні державними активами [Текст] / О. В. Сніжко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 6. – С. 20-28.

18. Шиманська, О. А. Сучасні підходи до управління державними інвестиціями: зарубіжний досвід [Текст] / О. А. Шиманська // Наукові праці НДФІ. – 2014. – № 1. – С. 29-39.

19. Шут, С. О. Результативність та ефективність державних інвестицій: композиційний аналіз схем фінансування [Текст] / Сергій Олександрович Шут // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 13. – С. 268-274. – ISSN 1993-025.

20. Investment Policy Framework for Sustainable Development : Chapter IV / Towards a New Generation of Investment Policies: World Investment Report 2012. – Р.

29 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTADWIR2012-Chapter-IV-en.pdf>.

21. Investment Policy Framework for Sustainable Development : Chapter IV / Towards a New Generation of Investment Policies: World Investment Report 2012. – P.

29 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTADWIR2012-Chapter-IV-en.pdf>.